

Отримано: 19 листопада 2016 р.

Прорецензовано: 22 листопада 2016 р.

Прийнято до друку: 03 грудня 2016 р.

Чудінович М. В. Оптимізація управління грошовими потоками підприємства / М. В. Чудінович // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. – Острог: Вид-во НУ«ОА», грудень 2016. – № 3(31). – С. 70–73.

УДК 336.64

JEL-класифікація: G31

Чудінович Микола Васильович,

магістр Національного університету «Острозька академія»

ОПТИМІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто наукові основи організації процесу управління грошовими потоками підприємства, досліджено його принципи та етапи. Розроблено теоретичні методологічні положення і практичні рекомендації щодо управління грошовими потоками підприємства. Запропоновано концептуальні підходи до оптимального управління грошовими потоками підприємства.

Ключові слова: грошові потоки, грошові кошти, класифікація, надходження, управління.

Чудінович Никой Васильевич,

магістр Національного університету «Острозька академія»

ОПТИМИЗАЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассмотрены научные основы организации процесса управления денежными потоками предприятия, исследованы его принципы и этапы. Разработаны теоретические методологические положения и практические рекомендации по управлению денежными потоками предприятия. Предложены концептуальные подходы к оптимальному управлению денежными потоками предприятия.

Ключевые слова: денежные потоки, денежные средства, классификация, поступления, управления.

Nikolai Chudinovych,

Master National University «Ostroh Academy»

OPTIMISATION OF CASH FLOWS OF THE COMPANY

The scientific basics of the enterprise of cash flows management process organization is covered in the article, its principles and stages are investigated. Theoretical, methodological provisions and practical recommendations concerning of enterprise cash flows management are developed. The conceptual approaches to enterprise cash flows optimum management are offered.

Key words: cash flow, cash funds, classification management.

Постановка проблеми. У вітчизняній економіці відбуваються процеси, які демонструють, що соціальна та економічна стабільність країни є залежною від фінансової стабільності як великих, так і малих підприємств. Найбільш важливою ознакою фінансової стабільності є здатність підприємства створювати грошові потоки. За наявності грошових коштів підприємство має можливості для виживання та перспективи подальшого розвитку.

Грошові кошти є обмеженим ресурсом, а значить обов'язковим є створення механізму ефективного управління потоками грошових коштів на підприємствах. Метою цього управління є забезпечення оптимального залишку грошових коштів за допомогою підтримки рівномірності їх витрачання і надходження. В українській економіці, де постійно змінюються економічні ситуації, досягти цієї мети можна лише керуючись теоретичними та методичними розробками в галузі управління грошовими потоками, які містять економічний аналіз як одну з найважливіших функцій управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні проблеми управління грошовими потоками вивчало багато вітчизняних та зарубіжних учених, серед яких О. Терещенко, Л. Лігоненко, О. Сорокіна, І. Бланк, О. Мицак, О. Демініна, Л. Добрик, Л. Керанчук, Р. Найт, С. Росс, Т. Райс, Дж. Ван Хорн, Н. Невмержицька, Л. Риндін, А. Дамодаран та інші.

Але, незважаючи на велику кількість наукових досліджень, проблеми управління грошовими потоками та їх оптимізації потребують подальшого розроблення та поглибленого дослідження. Усе це свідчить про актуальність теми, і тому зумовило вибір напряму дослідження в науковому та практичному аспектах.

Метою статті є визначення оптимальних та ефективних методів управління грошовими потоками підприємства та підтримка оптимального залишку грошових коштів.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні грошові потоки є основним об'єктом управління на кожному підприємстві.

Здійснення будь-якої господарської діяльності супроводжується рухом грошових потоків. Це обумовлено тим, що існують ділові взаємини підприємства з іншими юридичними особами – покупцями та замовниками, банками, постачальниками та підрядниками, покупцями і замовниками, бюджетом та позабюджетними фондами, а також із власним персоналом.

У навчальній та методичній літературі з фінансів є цілий ряд визначень поняття «грошовий потік підприємства». Але чіткого поняття «грошового потоку» немає.

Можна виділити три основні підходи, які найчастіше можна зустріти до визначення поняття «грошовий потік» [2]:

- 1) грошовий потік – це потік грошових коштів;
- 2) грошовий потік – різниця між притоком і відтоком грошових коштів;
- 3) грошовий потік – співмірні і розподілені в часі надходження і видатки.

На наш погляд, третій підхід найбільш повно розкриває значення грошового потоку, тому його можна визначити, як суму розподілених у часі надходжень та видатків грошових коштів отриманих внаслідок реалізації будь-якого проекту чи функціонування певного виду активів. Також необхідно виділити такі характерні риси грошового потоку:

- 1) грошовий потік створюється під час будь-якої господарської діяльності підприємства;
- 2) грошовий потік уособлює в собі рух грошових коштів;
- 3) грошовий потік є різних напрямів;
- 4) вимір грошового потоку здійснюється за деякий відрізок часу [1].

Управління грошовими потоками має значний вплив на фінансово-господарську діяльність підприємств, оскільки в управлінні грошовими потоками закладені основні джерела отримання високих фінансових результатів, тобто є можливість збільшити розмір прибутку. Грошові потоки беруть участь у всіх аспектах фінансово-господарської діяльності підприємства; сприяють фінансовій рівновазі підприємства на кожній стадії життєвого циклу; дають можливість знизити потребу в позиковому капіталі; впливають на прискорення оборотності капіталу; зменшують ризик неплатоспроможності.

Основними положеннями, які визначають необхідність ефективного управління грошовими потоками є такі [4]:

1. Грошові потоки обслуговують економічно-господарську діяльність підприємства майже в усіх її сферах. Грошовий потік є певною системою «фінансового кровообігу» господарського організму підприємства. Отже, необхідно підтримувати «фінансове здоров'я» підприємства, для цього потрібно ефективно організувати грошові потоки, що своєю чергою призведе до отримання високих фінансових результатів діяльності підприємства.

2. Грошові потоки сприяють зміцненню фінансової рівноваги підприємства в умовах стратегічного розвитку. Фінансова стабільність підприємства та темпи розвитку в основному залежать від того на скільки різні види грошових потоків є синхронізовані між собою за обсягами і в часі. Така синхронізація сприяє істотному прискоренню реалізації стратегічних цілей підприємства.

3. Грошові потоки забезпечують підвищення ритмічності операційного процесу підприємства. Навіть незначний збій під час здійснення платежів негативно посприяє на реалізацію продукції, рівні продуктивності праці, формування виробничих запасів сировини і матеріалів і т.п. Однак якщо грошові потоки підприємства організовані ефективно, вони підвищують ритмічність операційного процесу, посприяють зростанню обсягу виробництва та реалізації продукції.

Отже, досконале управління потоками грошових коштів підприємства забезпечить формування додаткових фінансових ресурсів для фінансових інвестицій, які будуть приносити прибуток та забезпечуються реалізацією принципів, серед яких можна виділити такі [5]:

- інформативна достовірність;
- забезпечення ефективності;
- забезпечення ліквідності;
- забезпечення збалансованості.

Ефективна система управління грошовими потоками, яка організована з урахуванням вищесказаних принципів, створює основу значних темпів розвитку підприємства, збалансованості суми надходжень від основних видів господарської діяльності та постійного зростання ринкової вартості.

Процес управління грошовими потоками підприємства відбувається в кілька етапів. Головні стадії такого процесу можна виділити такі: планування, збалансування, синхронізація потоків та розрахунок оптимального залишку грошових коштів.

Планування потоків грошових коштів. Планування дає змогу фінансовому менеджеру встановити джерела коштів та оцінити можливість їх використання, також визначити майбутні грошові потоки.

Основним завданням під час розробки плану руху грошових коштів буде: визначити чи джерела надходження коштів є реальними та обґрунтувати витрат, виявити можливу потребу у кредитних коштах. План руху грошових коштів розробляють прямим або непрямим методом [3].

Балансування потоків грошових коштів. У результаті розробки плану грошових потоків може бути як надлишок грошових коштів, так і дефіцит. Тому шляхом балансування в часі та за обсягом їх оптимізують.

Сума недостатнього грошового потоку може бути збалансована за допомогою таких інструментів:

- залучення додаткового власного або довгострокового позичкового капіталу;
- покращення роботи з оборотними активами;
- позбавлення від необоротних активів, які є непрофільними;
- зменшення інвестиційних проектів підприємства;
- зменшення витрат.

Сума надлишкового грошового потоку повинна бути збалансована за допомогою таких інструментів:

- збільшення інвестиційної активності підприємства;
- посилення або диверсифікації діяльності;
- завчасного погашення довгострокових кредитів [4].

Облік і аналіз грошових потоків на підприємстві дозволяє отримувати інформацію практичного спрямування і використовувати її як для вирішення проблем у реальному часі (зараз або протягом короткого терміну), так і вирішувати проблеми майбутнього (а саме можливість зростання і розширення бізнесу).

На багатьох підприємствах існують проблеми оптимізації управління грошовими потоками. Для наших підприємств характерна наявність нестачі грошових коштів. Коли підприємство має менше коштів, ніж мінімально необхідний запас, то не може здійснити швидке покриття своїх найбільш термінових зобов'язань. Тому, щоб виправити цю ситуацію, значна кількість підприємств впроваджує такі очевидні заходи, як підвищення цін або зменшення інвестицій. Але це доцільно не в усіх випадках – високі ціни знижують конкурентоспроможність продукції, а відмова від інвестицій уповільнює розвиток підприємства.

Підприємствам необхідно автоматизувати управління та контроль за рухом грошових коштів. Тому потрібно впровадити систему управління грошовими потоками, яку можна застосувати на наших підприємствах. Ця система використовує такі основні інструменти, як оперативне планування потоків грошових коштів, управління оборотними фондами підприємства, бюджетний контроль заявок на витрату фінансових ресурсів і план-фактний аналіз. Також управління потоками грошових коштів відбувається завдяки розрахунку та плануванню необхідного обсягу грошових коштів у кожен момент часу та визначення періодів, коли очікується їх недолік або надлишок, дозволяючи уникнути кризових ситуацій та розумно використовувати ресурси компанії.

Грошовий потік підприємства складається з розподілених у часі надходжень і виплат грошових коштів, що генеруються у процесі діяльності підприємства. Для оптимізації грошових потоків можна провести такі заходи:

- календарне (потижневе) планування грошових коштів;
- здійснення платежів у межах бюджетних лімітів;
- контроль кожного платежу (узгодження заявок на витрату);
- управління договірними відносинами;
- управління дебіторською заборгованістю;
- управління кредиторською заборгованістю;
- план-фактний аналіз календарного плану.

Потрібно взяти до уваги, що використовуючи систему управління грошовими потоками, можна вирішити завдання оперативного (короткострокового) планування, з деталізацією до дня або до кожного конкретного платежу.

Ще одним інструментом є платіжний календар. За допомогою його можна простежити динаміку платежів. Це дозволить синхронізувати надходження і виплати в оперативному режимі, а також забезпечить дотримання пріоритетів платежів. Календар охоплює повністю грошовий оборот підприємства; дає можливість пов'язати надходження грошових коштів і платежі як у готівковій, так і в безготівковій формі; дозволяє забезпечити постійну платоспроможність і ліквідність [3].

Застосовуючи систему управління грошовими потоками та інструмент «платіжний календар» для управління грошовими потоками, підприємства поліпшують свій фінансовий стан, оптимізують рух грошових потоків і підвищують ефективність процесів формування, розподілу, використання, перерозподілу й організації обороту фондів грошових коштів (та їх еквівалентів у негрошовій формі) для здійснення основної мети діяльності підприємства – максимізації прибутку.

Висновки. Отже, від того, чи буде правильно організована система управління грошовими потоками, залежить продуктивність роботи підприємства. Саме тому в роботі визначено основні методи управління грошовими потоками за допомогою яких можливе ефективне використання грошових коштів та підтри-

мання їх оптимального залишку. Також проаналізовано ряд інструментів, використання яких дозволить уникнути кризових ситуацій і раціонально використовувати ресурси підприємства.

Важливість і значення ефективного управління грошовими потоками на підприємстві велика, оскільки від його якості залежить як стійкість підприємства в конкретний період часу, так і здатність до подальшого розвитку, досягнення фінансового успіху із тривалою перспективою.

Література:

1. Біла О. Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств / О. Г. Біла // Фінанси України. – 2007. – № 4. – С. 112–118.
2. Деменіна О. Управління грошовими потоками в межах концепції фінансової рівноваги підприємства / О. Деменіна // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 7. – С. 14–18.
3. Керанчук Л. С. Методи оптимізації грошових потоків підприємства / Л. С. Керанчук, В. В. Руденко. – Вінниця : Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, 2010.
4. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент : підручник / Г. О. Крамаренко. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 520 с.
5. Цыглин А. Биржа.UA / А. Цыглин, Д. Цыглин. – Днепропетровск : Монолит, 2011. – 155 с.
6. Фінансове планування і управління на підприємствах : навчальний посібник [Семенов Г. А., Бугай В. З., Семенов А. Г. та ін.]. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 432 с.